

(2 години)

**ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ
БОГДАНА-ІГОРЯ ВАСИЛЬОВИЧА АНТОНИЧА
(1909 – 1937)**

План

1. Життєвий шлях Б.-І. Антонича.
2. Поетична концепція поета в ранніх збірках "Привітання життя" та "Три перстені".
3. "Ротації" Б.-І. Антонича – книга про місто.

Література

Основна:

1. Ільницький Д/ "Мабуть, мій дім не тут": життєвий шлях Богдана Ігоря Антонича // Літературна Україна. – 2012. – № 40. – 18 жовтня.
2. Ільницький М. Богдан-Ігор Антонич // Гроно нездоланих співців: Літературні портрети українських письменників ХХ сторіччя. – К.: Український письменник, 1997. – С. 256 – 266.
3. Рубчак Б. Богдан-Ігор Антонич // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття. – К. 2. – К.: Рось, 1994. – С. 688 – 695.
4. Найчук Є. Словесно-симфонічний твір (на прикладі "Книги Лева" Богдана-Ігоря Антонича // Вісник Львівського університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=19097>
5. Романенчук Б. Про поета, що був хрущем (Спогад про Антонича в 10 роковини смерті) // Кур'єр Кривбасу. – 1998. – № 1. – С. 115-122.

Додаткова:

1. Салига Т. Богдан-Ігор Антонич: сецесія і контекст... // Слово і час. – 2010. – № 2. – С. 3-12.

Б.-І. Антонич народився 5 жовтня 1909 року в с. Новиця, Горлицького повіту так звана Лемківщина. Любов до віршів прищепила хлопчику вихователька, яка знала безліч пісень, казок, віршів. Гірська природа Карпат, звичаї селян, працьовиті земляки мали великий вплив на формування світорозуміння письменника, його ніжної поетичної натури.

Початкову освіту здобував Антонич вдома, під наглядом приватної вчительки, бо часто хворів і тяжко слабував. В 11 років хлопчика віддали до Сяноцької гімназії (1920 – 1928). Саме в цій єдиній на всю Лемківщину польській гімназії (українських тоді там взагалі не було) дві години на тиждень відводили українській мові, основна увага приділялася вивченню грецької та латинської мов. У гімназії Антонич перечитав усіх лауреатів Нобелівської премії у польському перекладі, багато творів української та польської класики, зібрав власну бібліотеку.

Восени 1928 року Антонич переїхав до Львова і вступив до Львівського університету (1928–1934 рр.) на відділенні славістики, бо українського відділення окупаційка польська влада в Галичині не відкрила. Цей етап його життя мав вирішальне значення для розвитку його творчої особистості. Бо хоч

університет був польський, велика частина його студентів складалася з українських інтелігентів. Вони заохочувала молодого поета писати по-українськи, і помагали вивчати українську літературну мову. Антонич писати вірші почав ще дитиною. Продовжував писати у середній школі, зважаючи на польське оточення, його юнацькі твори були написані по-польськи. Перший свій вірш він опублікував 1931 року у журналі "Вогні".

Антонич друкував у газетах і журналах вірші, статті про літературу й мистецтво, якийсь час редагував молодіжний журнал "Дажбог", а також став співредактором мистецького збірника "Карби", єдине число якого вийшло у Львові 1933 року. Саме в "Карбах" було опубліковано статтю "Національне мистецтво", на основі якої Антонича прийняли до Асоціації Незалежних Українських Митців. Він став чи не єдиним літератором з-поміж її членів.

Університет Антонич закінчив уже досить відомим літератором. У 1931 році виходить перша збірка "Привітання життя". Від 1934 р. Б.-Г. Антонич активно друкується в західноукраїнських часописах "Вогні", "Дзвони", "Назустріч", "Ми". Тоді ж заходами Богдана Кравціва він видав збірку "Три перстені" (1934), за яку отримав літературну премію Товариства українських письменників і журналістів ім. Івана Франка. За неповних чотири роки письменник готує до друку чотири книги поезій, працює над малою прозою, повістю, що мала називатися "На другому березі". Він склав лібрето до опери "Довбуш", що її мав написати Антін Рудницький (пробує себе у ролі мистецтвознавця). У 1936 р. виходить найбільша прижиттєва збірка Б.-І. Антонича "Книга Лева", за яку автор отримав II нагороду літературної премії Українського Католицького Союзу.

Рання смерть обірвала життя великого поета. 6 липня 1937 р. Б.-І. Антонича не стало. Помер він на 28 році життя у Львівській лікарні. Поховано поета на Янівському цвинтарі у Львові. Уже по смерті 1938 року вийшли збірки "Зелена Євангелія" та "Ротації".

Загалом творчість Антонича в Україні постала в 1963 році, коли в україномовному часописі "Український календар", який виходив у Варшаві й нелегально потрапляв у Західну Україну було надруковано деякі поезії. У 1964 році Клуб творчої молоді "Пролісок", що діяв у Львові, провів вечір поезії поета Лемківщини.

Першу збірку поезій "Привітання життя" Б.Рубчак називає найслабшою поетовою збіркою, але в ній чимало художньо майстерного і несподіваного. Дбає поет насамперед про формальний арсенал поезії: на рівні алітерацій, які в збірці є зовнішніми, не виникає з потреб органічної системи озвучування рядка чи строфи, а накинені зверху, немов сітка. Маємо й строфічні експерименти, особливо помітні в сонетах. Він ставить сонет на голову, чергує катрени з терцинами і т.д. Така гра з формою не дає справжніх художніх ефектів.

У "Привітанні життя" поет звертає увагу також на слухову експериментацію. В основному перша книга базується на сонетній формі, майже всі вірші закінчуються чітко сформульованою настановою – висновком, згодом подібні експерименти, як форма сонета майже зникли у

творчості Антонича. Книга поділена на елементи. Перша частина сповнена пориву, злету ("Ракета", "Старе вино", "Пожар", "Дощ", "Лелеки", "Соняшник"). У другій частині домінує спад. Цикл побудований за музичним принципом: починається "Прелюдією" і завершується "Кодою".

Наступним елементом збірки є цикл "Бронзові м'язи", що складається із шести різноманітних за строфічною будовою віршів, присвячених окремим видам спорту (6 поезій "Пісня змагунів", "Біг 1000 метрів", "Скок жердкою", "Дівчина з диском", "Сітківка", "Змагання атлетів"). Романтичним спрямуванням позначений цикл "Вітражі й пейзажі". Маємо ідилічні замальовки природи, невідповідність реальності й ідеалу, химерності вимріяного світу: "Під дахом лісу", "Над водою", "Гімн життя", "Ідилія" тощо. І нарешті останні поезії містять філософське узагальнення неможливості висловити істину, передати ідею скороминущості життя: "Людина", "Молитва" та думки про особливості творчості "Про строфу", "До музи", "Вірш про вірші".

Програмний вірш "Привітання життя" з такою ж назвою вміщений наприкінці й відображає загальне почуття книги: "Вітай життя! Що більше даєш, і щастя, і красу, і сум, і горе. В мене юний пал не вмер ще. / Вітай життя! І на привіт тобі я понесу м'яке, та в панцир крицевий закуте серце". Поезія "Зелена елегія" – єдиний у цій збірці суцільно антоничівський твір.

У книзі "**Три перстені**" вірші переважно не датовані, час написання зафіксовано лише у 4-х віршах із 32. Наскрізнні образи наявні чи не в кожній поезії: *сонце, місяць, пісня, коло (перстень, бубон, веретено, обруч, вінок, тарілка, миска, горіх) молодість, скрипка*. Образ книги має позитивне навантаження, книга означає справжнє джерело істини.

У збірці наявне тяжіння до епічності – довші поеми Антонич називає елегіями, це ніби своєрідні розповіді. Зустрічаємо в збірці короткі ліричні мініатюри: "моментально навіки". В "Книзі Лева" Антонич організував ці свої жанрові тенденції групами віршів: групи довших епічних творів він називав "главами", а групи ліричних мініатюр "ліричними інтермецо".

У збірці роздуми про гірку долю земляків-односельців "Тут сиве небо й сиві очі у затурбованих людей"; співчуття до трудівників з діда-прадіда: "Відвічне небо і безкрає, / Відвічна лемківська нужда". Поет замислюється над повсякденними труднощами нелегкого життя краян, зумів сказати про їхні духовні устремління, вроджений дар бачити і відчувати красу: "приймали смирно долі пай / і поклонялись неба тайні / під знаком співного серпа".

У цій збірці домінує мотив творчості. Мистецтво поезії ототожнюється з таємничими процесами природи. Мистецтво – найвищий вияв "надприродної" сили природи. "Елегія про перстень пісні" – творчість проростає садом з ліричними яблунами у ньому. Це світ, в якому можна спостерігати, як "Кружалом сонце покотилось / Назустріч місяцеві й тьмі", де "Прослався в безвість ночі шлях".

Автор дає ключ до дешифровки задуму, назви збірки, визначаючи тріаду, об'єднану образом перстень: пісню ("Елегія про перстень пісні");

молодість ("Елегія про перстень молодості"); ніч ("Елегія про перстень ночі"). Всі три поняття перебувають у взаємозв'язку і взаємодіють між собою.

Остання збірка "Ротації" (від лат. *roto, avi, atum, are* – крутити, обертати) – книга про місто. Щодо тематики її можна вважати продовженням "Привітання життя", щодо розвитку філософських мотивів – "Книга Лева" (відсутність межі природного і надприродного; прагне охопити весь цикл космічної світобудови від початку "прапервісного мороку природи" до загибелі; хаос темних вод переходить в апокаліпсис – хаос міста, що несе з собою кінець світу. Поетична концепція, яку М.Ільницький називає культом чи домінантою біологізму, доводить: "закони біосу однакові для всіх", їм підвладний і мікро, і макрокосмос – рослини, звірі, зорі, люди.

Місто стає своєрідним символом "антиприроди", в протизв'язку до "оприродненого" села "Трьох перстенів". Людським інтелектом створене страховиддя – воно сковує природні зростання та буяння, а з ними і людське щастя. У цій збірці вже не часто зустрічаємо урочисті гімни святкування життя. Загалом Антонич дуже тонко відчув міську атмосферу зі всіма її особливостями. Важко сказати, чи він "оспівав" чи "засудив" цю атмосферу – він радше її майстерно описав. Місто як образ у якихось своїх внутрішніх характеристиках є мало змінне від часів Содому і Гоморри. Змінюються лише якісь зовнішні, матеріальні реалії, стрижень же сутності міста лишається однаковим. Тож читаючи "Ротації", можемо спроектувати Антоничеві візії на сучасний Львів, який попри свою затишність і камерність (у порівнянні з мегаполісами), все ж є МІСТОМ, у якому є свої (у порівнянні із гірським чи сільським ландшафтом) "розпутники" і "гарпагони", "калібани" і "тетери", "люїзи" і "сарданапалі". У високомайстерних, часом гротескових, саркастичних чи моторошних образах зустрічаємо своєрідні апокаліптичні візії міста-марева, міста-пекла – "Кінець світу", "Сурми останнього дня", "Міста і музи", "Балада про блакитну смерть".

Маленька збірка "Ротації" показує нове і дуже цікаве обличчя таланту Б.-І. Антонича. Збірка засвідчила й нові риси поетики. Сам автор називав її "якимось надреалістичним натуралізмом". Це визначення найближче стоїть до сюрреалізму. На Антонича сильно вплинули полотна сюрреалістів Де Керіко та М.Андрієнка. Від сюрреалістів монументальна статичність та скульптурність зображення; крім того: звільнена метрика, і строфіка; сміливі мазки темних кольорів, "чорний дотеп", "чорні тюрми", "троянди чорні"; риторична дикція. Слово поета з тими, хто руйнує тюрми неволі, несправедливості, насильства над людиною і народами.

Критики продовжують вагатися стосовно точної позиції Антонича у спектрі української літератури ХХ сторіччя. Хоча сам Антонич співвідносив свою поезію з авангардом, він писав її радше у загальному руслі сучасної йому поезії, ніж у якійсь конкретній поетиці.

Всупереч окремим школам і літературним рухам, він говорив про "авангардний підхід" з постійним пошуком нових, більш відповідних засобів вираження, постійним творенням, постійним розвитком пізнавальної сили мистецтва.